

Філософія

УДК 111.1/.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20118635>

Метафізика незламності: філософський вимір резильєнтності

Яручик Антоніна Іванівна,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри політології та публічного управління,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1293-0005>

Гоян Ігор Миколайович,

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри соціальної психології,

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2548-0488>

Прийнято: 19.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація:** Стаття присвячена концептуалізації феномену «незламності» як фундаментального метафізичного конструкту, що виходить за межі класичного розуміння резильєнтності. Метою дослідження є здійснення філософської демаркації між механізмами адаптивної резильєнтності та онтологічною стійкістю суб'єкта в умовах граничних ситуацій війни. Автори прагнуть простежити інтелектуальну генезу ідеї незламності від античної традиції до сучасних екзистенційних та*

системних теорій, обґрунтувавши специфіку українського досвіду спротиву як акту радикального самоперевинаходження.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнофілософських методів. Компаративний аналіз застосовано для розмежування понять «резильєнтність», «життєстійкість» та «незламність». Історико-філософський метод дозволив реконструювати еволюцію ідеї «внутрішньої фортеці» від стоїцизму до «філософії волі» (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше) та екзистенціалізму (К. Ясперс, П. Тілліх). Феноменологічний підхід використано для опису незламності як захисту цілісності «життєвого світу» (Lebenswelt), а герменевтичний метод дозволив інтерпретувати концепцію «екзистенційного інтелекту» І. Козловського. Системний підхід та теорія Н. Талеба залучені для обґрунтування «антикрихкості» як моделі розвитку соціокультурних систем через хаос.

У ході дослідження доведено, що незламність є не статичною рисою, а динамічним онтологічним актом. Встановлено, що на відміну від резильєнтності, яка спрямована на повернення до попереднього стану, незламність вимагає трансформації суб'єкта. Проаналізовано внесок сучасних українських мислителів: Т. Лютого (незламність як трансценденція), В. Кебуладзе (горизонталь солідарності) та В. Єрмоленка (опір спрощенню). Особливу увагу приділено концепту екзистенційного інтелекту І. Козловського як операційному механізму, що дозволяє свідомо оперувати сенсами в точці граничної невизначеності. Доведено, що інтеграція концепту «антикрихкості» Н. Талеба дозволяє трактувати український спротив як здатність нації до еволюційного стрибка внаслідок зіткнення з катастрофою. Водночас залучення ідей Дж. Агамбена про «стан винятку» дозволило сформулювати критичне застереження: справжня

незламність потребує збереження внутрішньої свободи та правового простору всередині самої «фортеці».

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що українська незламність виявляє себе як онтологічна константа духу. Вона репрезентує унікальний світовий шлях подолання кризи через активне перевинаходження суб'єкта, де воля до сенсу стає запорукою перемоги людського виміру над нікчемністю агресії. Визначено, що незламність є складним синтезом внутрішньої вертикалі особистості та зовнішньої горизонталі соціальної солідарності. Зроблено висновок, що координація зусиль державних інституцій є необхідною умовою для інституціоналізації цієї культури незламності, що виступає фундаментом для виживання, успішної адаптації та подальшої відбудови України як у поточному протистоянні, так і в поствоєнний період.

Ключові слова: *стоїцизм, гранична ситуація, мужність бути, трансценденція, суб'єктивність, життєвий світ, екзистенційний інтелект антикрихкість, стан винятку, життєстійкість.*

Metaphysics of Invincibility: The Philosophical Dimension of Resilience

Antonina Yaruchyк,

PhD in Philosophy, Associate Professor
of the Department of Political Science and Public Administration, Lesya
Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1293-0005>

Ihor Hoian,

Doctor of Philosophical, Professor of the Department of Social Psychology,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2548-0488>

Abstract: *The article is devoted to the conceptualization of the phenomenon of “unbreakability” as a fundamental metaphysical construct that goes beyond the classical understanding of resilience. The purpose of the study is to carry out a philosophical demarcation between the mechanisms of adaptive resilience and the ontological stability of the subject in the extreme conditions of war. The authors seek to trace the intellectual genesis of the idea of unbreakability from the ancient tradition to modern existential and systems theories, substantiating the specificity of the Ukrainian experience of resistance as an act of radical self-reinvention.*

The methodological basis of the study is a complex of general philosophical methods. Comparative analysis is applied to distinguish between the concepts of “resilience,” “vitality,” and “unbreakability.” The historical-philosophical method allowed for the reconstruction of the evolution of the idea of the “inner fortress” from Stoicism to the “philosophy of will” (A. Schopenhauer, F. Nietzsche) and existentialism (K. Jaspers, P. Tillich). A phenomenological approach is used to describe unbreakability as the defense of the integrity of the “lifeworld” (Lebenswelt), while the hermeneutic method enabled the interpretation of I. Kozlovsky’s concept of “existential intelligence.” The systems approach and N. Taleb’s theory are involved to substantiate “antifragility” as a model for the development of socio-cultural systems through chaos.

The study demonstrates that unbreakability is not a static trait but a dynamic ontological act. It was established that, unlike resilience, which aims to return to the previous state, unbreakability requires the transformation of the subject. The contributions of contemporary Ukrainian thinkers were analyzed: T. Lyutyi (unbreakability as transcendence), V. Kebuladze (horizon of solidarity), and V. Yermolenko (resistance to simplification). Particular attention is given to I. Kozlovsky’s concept of existential intelligence as an operational mechanism that allows conscious manipulation of meanings at the point of extreme uncertainty. It is proven that integrating N. Taleb’s concept of “antifragility” allows interpreting

Ukrainian resistance as the nation's capacity for an evolutionary leap triggered by confrontation with catastrophe. At the same time, incorporating G. Agamben's ideas about the "state of exception" made it possible to formulate a critical caveat: true unbreakability requires preserving internal freedom and legal space inside the "fortress" itself.

The analysis enables the assertion that Ukrainian unbreakability manifests itself as an ontological constant of the spirit. It represents a unique global path of overcoming crisis through active self-reinvention of the subject, where the will to meaning becomes the guarantee of victory of the human dimension over the insignificance of aggression. It is determined that unbreakability is a complex synthesis of the inner verticality of the individual and the outer horizontality of social solidarity. The conclusion is made that coordinating the efforts of state institutions is a necessary condition for institutionalizing this culture of unbreakability, which serves as a foundation for survival, successful adaptation, and further rebuilding of Ukraine both in the ongoing confrontation and in the post-war period.

Keywords: *Stoicism, extreme situation, courage to be, transcendence, subjectivity, lifeworld, existential intelligence, antifragility, state of exception, vitality.*

Постановка проблеми. У сучасному гуманітарному дискурсі поняття «незламність» дедалі частіше виходить за межі публіцистичного метафоризму, перетворюючись на об'єкт фундаментальної філософської рефлексії. Повномасштабна війна в Україні стала не лише геополітичним викликом, а й глобальним онтологічним прецедентом, що вимагає переосмислення класичних уявлень про стійкість, адаптивність та межі людського буття. Феномен українського спротиву демонструє особливу форму суб'єктності, яка не вкладається у традиційні моделі пасивного

виживання, а потребує залучення складного категоріального апарату: від античного стоїцизму до сучасних концептів антикрихкості та життєстійкості.

Попри широке вживання терміна «резильєнтність» (*resilience*) у сучасному дискурсі, його метафізичний вимір залишається недостатньо артикульованим. Існує нагальна потреба дослідити його як «незламність» – не просто як здатність людини повертатися до попереднього стану, а як динамічний процес внутрішньої трансформації через катастрофу. Це зумовлює необхідність зіставлення класичних концептів «внутрішньої фортеці» та «волі до сенсу» із новітніми підходами до суб'єктної автономії в умовах надзвичайного стану.

Наукова новизна дослідження полягає у концептуалізації «незламності» як метафізичного ядра резильєнтності. Вперше на основі синтезу екзистенційної філософії та сучасного українського інтелектуального дискурсу обґрунтовано роль «екзистенційного інтелекту» як ключового механізму збереження суб'єктності в межових ситуаціях. Доведено, що українська модель стійкості трансцендує класичне поняття адаптації, перетворюючись на акт радикального самоперевинаходження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельну базу дослідження становлять праці, що репрезентують магістральні лінії філософської рефлексії. Класична та екзистенційна традиції слугують фундаментом для розуміння внутрішньої автономії у працях стоїків (Сенеки, Марка Аврелія) й концептуалізуються в сучасному дискурсі А. Баумейстером та Т. Лютим. Екзистенційний вимір незламності як «мужності бути» та вірності собі в «межових ситуаціях» розкривається через фундаментальні розвідки П. Тілліха та К. Ясперса. Ці праці дозволили визначити онтологічний статус незламності як акту утвердження буття всупереч загрозі небуття.

Сучасний український інтелектуальний дискурс робить вагомий внесок у розуміння специфіки українського спротиву завдяки працям Т. Лютого, де незламність розглядається як акт трансценденції, та В. Кебуладзе, який застосовує феноменологічний підхід для опису захисту спільного «життєвого світу». Важливим для аналізу ідеологічних нашарувань є доробок В. Єрмоленка «Плинні ідеології». Особливе значення для нашого дослідження має концепція екзистенційного інтелекту І. Козловського, яка переводить метафізичні роздуми у площину свідомого оперування сенсами. Для виходу на глобальний контекст залучено працю Н. Талеба, чий концепт «антикрихкості» дозволяє інтерпретувати незламність як здатність до саморозвитку через хаос. Водночас критична рефлексія щодо ризиків тривалого перебування суспільства в екстремальних умовах ґрунтується на концепції «стану винятку» Дж. Агамбена.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Попри ґрунтовні історико-філософські студії античного стоїцизму та широку рецепцію концепту резильєнтності в сучасному науковому дискурсі, феномен незламності як цілісний онтологічний проект залишається недостатньо теоретизованим. Поза фокусом академічного аналізу часто опиняється тяглість філософських ідей, що формують фундамент українського спротиву та роблять його можливим. Зокрема, потребує концептуалізації питання трансформації метафізики незламності у філософію творення та сталого розвитку. Важливо осмислити механізм перетворення військової резильєнтності на стратегічний ресурс національного розвитку. Актуальним завданням є інтеграція інтелектуального європейського спадку в сучасну українську дійсність задля обґрунтування онтологічних засад національної незламності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є концептуалізація «феномену української незламності» як специфічного

метафізичного конструкту, а також проведення демаркації між механізмами психологічної резильєнтності та онтологічною стійкістю суб'єкта в умовах граничних ситуацій. Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання:**

По-перше, здійснити термінологічне розмежування понять «резильєнтність» та «незламність», виявивши їхні етимологічні корені та функціональні відмінності в межах філософського дискурсу.

По-друге, простежити інтелектуальну генезу ідеї незламності від античної стоїчної традиції («внутрішня фортеця») до екзистенційної філософії ХХ століття (П. Тілліх, К. Ясперс).

По-третє, проаналізувати сучасний вітчизняний дискурс незламності через призму антропологічних, феноменологічних та ідеологічних розвідок (Т. Лютий, В. Кебуладзе, В. Єрмоленко).

По-четверте, обґрунтувати роль «екзистенційного інтелекту» (за І. Козловським) як визначальної суб'єктивної спроможності, що перетворює онтологічну позицію на практичну життєстійкість.

По-п'яте, інтерпретувати український досвід спротиву кризь категорії «антикрихкості» Н. Талеба та «стану винятку» Дж. Агамбена, визначивши їх значення для сучасного європейського політико-філософського простору.

Методологічну основу статті становить комплекс загальнофілософських та спеціальних наукових методів, обраних відповідно до мети та завдань дослідження. Компаративний (порівняльний) метод застосовано для демаркації понять «резильєнтність», «життєстійкість» та «незламність», а також для зіставлення античних стоїчних стратегій із сучасними екзистенційними практиками спротиву. Історико-філософський метод дозволив простежити генезу ідеї стійкості духу в європейській інтелектуальній традиції від античності до сучасності. Феноменологічний метод використано для аналізу незламності як живого досвіду суб'єкта та

способу захисту цілісності «життєвого світу» (*Lebenswelt*) від зовнішньої деструкції. Герменевтичний метод застосовано для інтерпретації текстів П. Тіллха, К. Ясперса, І. Козловського та інших мислителів з метою виявлення прихованих метафізичних сенсів у понятті «екзистенційний інтелект». Діалектичний метод дав змогу розглянути незламність у її динаміці: не як статику, а як процес постійної трансформації та самоперевинаходження особистості в умовах кризи. Системний підхід використано при залученні концепту «антикрихкості» для опису незламності як здатності соціокультурних систем до посилення внаслідок зіткнення з хаосом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна людина перебуває в епіцентрі безпрецедентних глобальних викликів: від військових конфліктів та пандемій до екологічних катастроф і стрімких технологічних трансформацій. У таких «граничних ситуаціях» особливого значення набуває здатність особистості не лише адаптуватися, а й протистояти деструктивним впливам. У вітчизняному науковому дискурсі для окреслення цієї здатності найчастіше звертаються до двох концептів: «резильєнтності» (*resilience*) та «життєстійкості» (*hardiness*). Ці поняття є комплементарними феноменами, що мають спільні риси та суттєві точки перетину. Термін «*resilience*» походить від латинського *resilire*, що означає «відскочити» або «пружно відстрибнути» [1, с. 31–35]. Упродовж останніх десятиліть поняття резильєнтності зазнало значних теоретичних та емпіричних уточнень, ставши ключовим у психології, соціальних науках та сфері охорони здоров'я. В українському науковому просторі цей термін часто ототожнюється із «життєстійкістю», що поєднує в собі біологічний та екзистенційний аспекти буття зі здатністю до опору деструкції.

У межах нашого дослідження пропонуємо розглядати поняття резильєнтності як складний метафізичний конструкт, який в українському

інтелектуальному просторі найбільш повно розкривається через категорію «незламності» (*indomitability*). Незламність – це вольовий, часто статичний стан; сучасне розуміння цього терміна акцентує увагу на онтологічній цілісності суб'єкта. Це здатність зберігати внутрішню вертикаль навіть тоді, коли зовнішні обставини унеможливають повернення до колишнього стану. Таким чином, ми вважаємо за доцільне розрізняти ці поняття: резильєнтність – як процес гнучкої трансформації та адаптивного відновлення, а незламність – як метафізичну константу духу, що забезпечує вірність власним сенсам у точці найвищого випробування.

Генеza поняття «незламності» в європейській інтелектуальній традиції, як зауважує А. Баумейстер, бере початок не з опису фізичної витривалості, а з пошуку незворушного осердя людського духу. Фундаментальним етапом цього пошуку став античний стоїцизм, який вперше концептуалізував «внутрішню фортецю» (*inner citadel*) як простір абсолютної автономії особистості, недосяжний для зовнішнього хаосу та ударів долі (*fatum*) [2]. Незламність, згідно зі стоїчною етикою Сенеки та Епіктета, ґрунтується на суворому розмежуванні того, що перебуває в нашій владі (думки, наміри, оцінки), і того, що нам непідвладне (тіло, багатство, війна) [3, с. 107]. У «Моральних листах до Луцилія» Сенека стверджує, що справжня мужність неможлива без життєвих випробувань: лише в опорі несприятливим обставинам незламність духу перетворюється з абстрактного поняття на реальну чесноту [4]. Для Марка Аврелія, який створював свої «Роздуми» в горнилі військових походів, незламність постає як абсолютна влада гегемонікону (*hegemonikon*) – провідного інтелектуального центру, що перетворює душу на вільну від пристрастей «внутрішню фортецю», здатну зберігати спокій і вірність розуму навіть серед хаосу війни. Така позиція виявляється шляхетний спротив, що ґрунтується на інтелектуальній та моральній автономії суб'єкта [5, с. 48, 52;]. У цій інтерпретації незламність

означає бути непереможеним у своїй здатності судити про світ на основі розуму, зберігаючи рівновагу посеред плинності всього мирського. Таким чином, для стоїків стійкість поставала як онтологічна позиція: вияв згоди з логосом Всесвіту при одночасному збереженні радикальної внутрішньої свободи.

Подальша трансформація стоїчних ідей у межах «філософії волі» – від Шопенгауера до Ніцше – перетворила незламність на динамічну силу. На цьому етапі «витримування» світу замінюється його «перевершенням», де резильєнтність стає не просто захистом, а активним інструментом самотворення. Артур Шопенгауер, попри своє реноме «філософа песимізму», вибудував етичну концепцію, зосереджену на стійкості духу перед неминучим стражданням. У «Афоризмах життєвої мудрості» він обґрунтовує стратегію інтелектуального суверенітету: незламність тут постає як такий стан інтелекту, що дозволяє піднятися над «сліпою волею до життя». Філософ стверджує: «Те, що людина є сама по собі... що ніхто не може їй дати чи в неї відняти, має для неї куди більше значення, ніж усе, чим вона володіє» [6, с. 14]. Для Шопенгауера незламність – це самодостатність, яка звільняє від суспільного тиску та марних сподівань. Його теза про те, що «мудра людина навіть у в'язниці залишається вільною, бо її думки належать лише їй», набуває особливої гостроти в контексті сучасного українського досвіду [6, с. 21]. Це перетворення внутрішньої самотності на неприступну інтелектуальну фортецю, що робить особистість невразливою до зовнішніх маніпуляцій та деструкції.

На відміну від психологічного трактування резильєнтності як відновлення, метафізика незламності вимагає не реставрації колишнього «Я», а його радикальної трансформації. У філософії Фрідріха Ніцше криза постає не як перешкода, а як необхідне онтологічне випробування. Незламність тут – це не пасивний захист, а активна воля до

самоперевершення. Словами Заратустри мислитель стверджує: «Велич людини в тому, що вона міст, а не мета... Я люблю тих, котрі живуть не інакше, як приречені на загибель: адже вони ступають по ливні» [7, с. 17]. У ніцшеанському вимірі незламність – це не повернення до себе «вчорашнього», а оновлення суб'єктивності через подолання трагізму буття. Знаменитий афоризм «Те, що мене не вбиває, робить мене сильнішим» фіксує не просто фізичну витривалість, а здатність сублімувати біль у внутрішню силу [7, с. 329]. Життєствердження за Ніцше – це прийняття виклику як необхідної умови становлення особистості, де будь-яке страждання стає «паливом» для розвитку «аристократії духу».

Варто зауважити: якщо стоїчна матриця розглядає «внутрішню фортецю» як стабільний притулок розуму, то екзистенційна філософія ХХ століття переносить фокус у зону тотального ризику, де незламність постає як «вірність собі у граничній ситуації» [8, с. 94]. У цій парадигмі стійкість більше не ототожнюється із зовнішньою непохитністю, а розглядається як здатність людини до екзистенційного прориву в умовах, коли звичні структури світу – безпека, закон, порядок – зазнають тотального краху. За Карлом Ясперсом, саме в ситуаціях боротьби, страждання та провини, які неможливо оминати, людина втрачає свою функціональну роль і вперше зустрічається зі своїм справжнім «Я» [8, с. 94]. Незламність тут набуває форми безумовної волі до автентичності: це внутрішнє рішення залишитися суб'єктом навіть тоді, коли об'єктивні обставини перетворюють людину на об'єкт чи жертву. Така незламність не шукає гарантій успіху, вона живиться самим актом опору, перетворюючи «граничну ситуацію» з місця катастрофи на простір найвищої свободи та самоздійснення.

Фундаментальну концепцію цього переходу пропонує Пауль Тілліх у монографії «Мужність бути», де незламність постає не як статична риса, а як граничний онтологічний акт ствердження власного буття всупереч загрозі

небуття. Згідно з Тілліхом, сучасна людина змушена виходити за межі стоїчної раціональності, оскільки в умовах історичних катастроф ХХ століття тривога втрачає характер об'єктивної загрози й стає екзистенційним станом. Відтак, незламність трансформується у «мужність відчаю»: здатність суб'єкта брати на себе відповідальність за власну долю в ситуації повної невизначеності, перетворюючи кожен мить опору на свідомий вибір на користь життя всупереч абсурду та руйнації зовнішнього світу [9, с. 52].

У контексті сучасної війни особливої актуальності набувають ідеї Тараса Лютого – одного з провідних дослідників ніцшеанства в Україні. У праці «Культура принад і спротиву» Т. Лютий розглядає спротив не лише як політичну чи військову дію, а як засадничий спосіб існування культури та людини в ній. Осмислюючи незламність як акт свободи, автор стверджує: «Бо лише вільна людина може покликати у світ те, чого ще не було. Біологічно ми детерміновані, позаяк обмежені істоти... Та водночас стверджуємо: «Герої не вмирають!». Це означає, що, попри біологічну зумовленість, деякі люди здатні діяти так, ніби смерті не існує. Цим вони вчиняють як істоти свободні. Тобто здатні трансцендентувати – перетинати межі природного існування, використовуючи розум, інтуїцію, волю, дух» [10, с. 412]. Вживаючи термін Карла Ясперса «гранична ситуація», Лютий описує війну як момент розпаду старих форм, де незламність стає точкою народження нової ідентичності. «Ми не просто виживаємо, ми перевинаходимо себе в горнилі війни», – стверджує він [10, с. 415]. Такий підхід трактує український спротив як акт радикального ствердження життя та творчої свободи, що піднімається над логікою руйнування.

Якщо для Тараса Лютого незламність є результатом тривалої інтелектуальної та духовної генези українського суб'єкта, то для Вахтанга Кебуладзе вона постає як актуальний феноменологічний акт захисту життєвого світу від нігілістичної експансії небуття [11, с. 142]. Лютий

пропонує нам вертикаль (історію, культуру, шляхетність), натомість Кебуладзе – горизонталь (живий досвід, солідарність, феноменологію присутності). Використовуючи категоріальний апарат «Феноменології досвіду», незламність можна інтерпретувати як граничну інтенційність колективної свідомості, спрямовану на збереження автентичного «життєвого світу» (*Lebenswelt*). Вторгнення агресора розглядається не лише як територіальна експансія, а як спроба радикальної деформації горизонту очікувань суб'єкта та руйнації його чуттєвого зв'язку з реальністю. Відтак українська незламність постає як акт «спільної присутності», де тілесний та емоційний досвід страждання конвертується у фундаментальну солідарність, що уможливлює конституювання нових сенсів навіть в умовах граничної травми. У цій оптиці незламність є формою феноменологічного опору, що захищає право суб'єкта на власну нарративність та цілісність досвіду від нігілістичного тиску зовнішнього небуття [11].

Варто підкреслити: якщо антропологічна оптика Т. Лютого та феноменологічний підхід В. Кебуладзе зосереджують увагу на внутрішніх механізмах кристалізації незламності суб'єкта, то Володимир Єрмоленко у праці «Плинні ідеології» переносить цей дискурс у простір великих ідей та історичних контекстів. Для мислителя незламність постає вже не лише як індивідуальна чеснота, а як інтелектуальний опір спрощенню. Аналізуючи ідеологічні ландшафти XIX-XX століть, Єрмоленко демонструє, що метафізична стійкість виявляється у здатності людини оберігати свою «складність» від нігілістичних ідеологічних проєктів, які прагнуть розчинити особистість у плинних структурах масових рухів. Відтак незламність за Єрмоленком – це етична вірність людському в епоху тотальних розлюднювальних систем, де збереження власної ідентичності стає формою найвищого інтелектуального спротиву [12].

Український досвід незламності знаходить глибоке теоретичне обґрунтування у працях Ігоря Козловського. Його концепція екзистенційного інтелекту репрезентує здатність особистості свідомо оперувати сенсами в точці «перехрестя» – моменті граничної невизначеності. Козловський акцентує, що суб'єктність є головним бастіоном свободи: ворог спроможний захопити фізичний простір, але він безсилий перед часом і сенсом того, хто відмовляється стати об'єктом. Філософ переконує: «...людське покликання – наповнити світ свого існування людським виміром. А людський вимір прямо пов'язаний із нашою екзистенцією, з нашим внутрішнім зростанням» [13, с. 13–14]. Розкриваючи багатогранність інтелекту, мислитель виділяє три його засадничі характеристики: різнобічність, динамічність та індивідуальність. Він розглядає інтелект як спроможність розуму ставити екзистенційні запитання та віднаходити відповіді, що підтверджують не випадковість і навіть «месійність» людського буття. У ситуації екзистенційного вакууму чи зовнішніх викликів саме інтелект стає інструментом подолання кризи. Згідно з Козловським, «екзистенційний інтелект – це здатність людини використовувати інтуїцію, мислення та метапізнання, ставити питання і шукати на них відповіді, щоби зрозуміти сенс людського існування» [13, с. 51].

Осмислення української незламності як феномену активного спротиву та захисту життєвого світу логічно виводить нас на сучасний європейський дискурс про резильєнтність, де ключовими стають категорії системної стійкості та політичної свободи. У цьому контексті український досвід варто інтерпретувати через концепт «антикрихкості» Нассіма Талеба. Для Талеба резильєнтність – це не просто здатність витримувати удари (статична стійкість), а властивість систем ставати кращими та сильнішими внаслідок зіткнення з хаосом і стресом. Талеб критикує намагання спрогнозувати майбутнє за допомогою застарілих моделей; натомість він пропонує будувати

такі особистісні та державні структури, які здатні акумулювати енергію кризових ситуацій. У контексті українського спротиву концепція Талеба слугує теоретичним обґрунтуванням феномену нації, яка, проходячи крізь зграї «чорних лебедів», не просто відновлюється, а здійснює еволюційний стрибок. Це трансформація в суб'єкта, який виходить за межі логіки виживання, перетворюючи катастрофу на інструмент перемоги та самоствердження [14, с. 24]. Українську незламність з позиції Талеба можна трактувати як живий приклад антикрихкої структури: вона не лише відновлюється після руйнацій, а використовує енергію кризи для радикального оновлення суспільних зв'язків та інституцій.

Водночас цей шлях через «зону тотального ризику» потребує критичного застереження, яке ми знаходимо у філософії Джорджо Агамбена. В концепції «стану винятку» (*stato di eccezione*) ключовою фігурою є *Homo Sacer* (священна або проклята людина) – термін, який Агамбен вживає для позначення особи, зведеної до стану «голого життя» (*nuda vita*) й позбавленої всіх політичних та громадянських прав. Стан виключення – це не просто хаос, це момент, коли закон «виключає» певну групу людей або ситуацію зі свого захисту, але цим самим «включає» їх у сферу своєї абсолютної влади. Мислитель попереджає про небезпеку перетворення надзвичайної ситуації на постійну парадигму управління. У світлі його ідей незламність має метафізичне завдання: не лише вистояти перед зовнішнім ворогом, а й не допустити саморуйнації правового та людського простору всередині самої «фортеці» [15]. Таким чином, європейський дискурс додає українській незламності важливого виміру: справжня незламність полягає у здатності бути антикрихким до зовнішнього хаосу, залишаючись при цьому чутливим до збереження внутрішньої свободи та демократичного устрою, не дозволяючи «стану винятку» поглинути живий простір країни.

Феномен української незламності – це складний метафізичний конструкт та екзистенційна практика, що полягає у здатності суб'єкта (як індивідуального, так і колективного) зберігати онтологічну вертикаль та вірність власним сенсам в умовах тотальної деструкції життєвого світу. На відміну від класичної резильєнтності, українська незламність характеризується не просто механічним відновленням до первинного стану, а радикальною суб'єктністю: вона постає як акт «мужності бути» (за П. Тілліхом) та прояв вищого екзистенційного інтелекту (за І. Козловським), що дозволяє трансформувати травму війни у ресурс для національного та духовного самоперевинаходження. Це стан антикрихкості, де опір зовнішній агресії конвертується у внутрішню свободу, солідарність та етичну вищість над нігілізмом агресора.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що українська незламність виявляє себе як онтологічна константа духу. Вона виростає з античної «внутрішньої фортеці», трансформуючись через екзистенційну «мужність бути» у сучасну стратегію активного спротиву. Саме екзистенційний інтелект, концептуалізований І. Козловським, стає операційним механізмом, що перетворює метафізичну позицію на практичну життєстійкість. Українська модель незламності сьогодні пропонує світові унікальний шлях подолання кризи через активне перевинаходження суб'єкта, де воля до сенсу стає запорукою перемоги людського виміру над нікчемністю агресора. Водночас системна координація зусиль усіх державних інституцій є необхідною умовою для інституалізації цієї культури незламності. Саме вона є фундаментом для виживання, успішної адаптації та подальшої відбудови України як у поточному протистоянні, так і після його завершення.

Список використаних джерел

1. Кокун О. М. Життестійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика: монографія. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025, 214 с.
2. Баумейстер А. О. Біля джерел мислення і буття : монографія. Київ : Дух і Літера, 2012. 480 с.
3. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу (від давнини до сучасності). Вид. друге, виправ. і доп. Київ : Темпора, 2021. 384 с.
4. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцилія / пер. з лат. А. Содомори. Львів : Апріорі, 2022. 552 с.
5. Аврелій М. Наодинці з собою / пер. з давньогр. Р. Паранька. Львів : Літопис, 2007. 212 с.
6. Шопенгауер А. Афоризми життєвої мудрості / пер. з нім. М. Кушніра. Київ : Фоліо, 2023. 224 с.
7. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Сутінки ідолів / пер. з нім. Л. Герасимчука. Київ : Основи, 1993. 416 с.
8. Ясперс К. Філософська віра / пер. з нім. О. Кислюка. Київ : Дух і Літера, 1998. 153 с.
9. Тілліх П. Мужність бути / пер. з англ. М. Кравцова. Київ : Дух і Літера, 2002. 204 с.
10. Лютий Т. В. Культура принад і спротиву. Київ : Темпора, 2020. 536 с.
11. Кебуладзе В. І. Феноменологія досвіду : монографія. Київ : Дух і Літера, 2020. 280 с.
12. Єрмоленко В. Плинні ідеології: ідеї та політика в Європі ХІХ–ХХ століть. Київ : Дух і Літера, 2018. 480 с.
13. Козловський І. Людина на перехресті. Роздуми про екзистенційний інтелект. Київ : Колесо Життя, 2024. 120 с.

14. Талеб Н. Н. Антикрихкість: про (не) вразливість у реальному житті / пер. з англ. М. Климчука. Київ : Наш Формат, 2018. 408 с.
15. Agamben G. State of Exception / trans. by K. Attell. Chicago : University of Chicago Press, 2005. 95 p.